

**Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені
Володимира Винниченка**

Кафедра географії та геоекології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри географії та геоекології
к.г.н., доцент Семенюк Л.Л.

“ 31 ” серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Географія материків і океанів

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність/напрямок 014 Середня освіта (Географія)

спеціалізація краєзнавчо-туристична робота
(назва спеціалізації)

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Географія та Історія)

факультет природничо-географічний

форма навчання денна, заочна

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма з географії материків і океанів

для студентів за напрямом підготовки, спеціальністю **014.07 Середня освіта (Географія)** Спеціалізація: Краєзнавчо-туристична робота

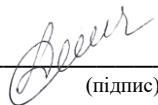
Розробник: Мирза-Сіденко В.М., кандидат біологічних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри географії та геоекології

Протокол від “ 31 ” серпня 2020 року № 1.

Завідувач кафедри географії та геоекології

к.г.н., доцент Семенюк Л.Л.

_____

(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання*
Кількість кредитів ЄКТС – 5	Галузь знань 01 Освіта	Нормативна	
Блоків/модулів –	Напрям підготовки/ спеціальність: 014.07 Середня освіта (Географія) Спеціалізація: Красзнавчо-туристична робота	Рік підготовки	
Розділів/змістових модулів –		3	2,3
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
		5,6	4,5,6-й
Загальна кількість годин – 150		Вид контролю:	
		екзамен	екзамен
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: 2/4		Лекції	
		38 год.	16 год.
		Практичні, семінарські:	
		28 год.	16 год.
	Лабораторні:		
	год.	год.	
	Самостійна робота:		
	84 год.	316/376 год.	
	Індивідуальні завдання:		
	год.	год.	
Консультації:			
год.	12 год.		
	Освітній рівень: бакалавр		

2 . Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета : засвоєння загальних закономірностей просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояву фізико-географічних закономірностей геосфери в межах окремих океанів, материків, фізико-географічних регіонів.

2.2.Завдання :

- сформувані глибокі знання щодо прояву фізико-географічних закономірностей Світового океану, окремих материків, природних регіонів;
- засвоїти сучасні гіпотези динаміки Землі, структурної будови земної кори, основних типів морфоструктур;
- оволодіти знаннями щодо тектонічної обумовленості будови земної поверхні, розміщення корисних копалин;
- сформувані уявлення про фактори кліматоутворення, кліматичне районування, типи клімату окремих океанів, материків, фізико-географічних регіонів;
- оволодіти закономірностями географічного поширення ґрунтового, рослинного покриву, тваринного світу, зональних типів ландшафтів в аспекті їх антропогенної трансформації та охорони;
- вивчити фактори природної диференціації та схем фізико-географічного районування, засвоєння регіональних відмінностей в межах окремих материків і океанів;
- засвоїти передбачений навчальною програмою обсяг географічної номенклатури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: загальні закономірності просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояву фізико-географічних закономірностей геосфери в межах океанів, материків, фізико-географічних регіонів, сучасні тектонічні концепції, особливості структурної будови земної кори світового океану, усіх материків, основні типи морфоструктур; специфіку кліматичного районування, типи клімату окремих океанів, материків, фізико-географічних регіонів; передбачений навчальною програмою обсяг географічної номенклатури.

вміти: встановлювати закономірні зв'язки між тектонічними структурами земної кори, рельєфом та корисними копалинами; між кліматом, ступенем сформованості гідрографічної мережі, обсягом і розподілом поверхневого стоку, особливостями ґрунтового-рослинного покриву, поширенням зональних ландшафтів тощо;

здійснювати комплексні фізико-географічні характеристики окремих океанів, морів, материків, фізико-географічних регіонів; виконувати комплексне і геокомпонентне профілювання території; опрацьовувати інформацію, представлену у традиційних та новітніх картографічних матеріалах.

2.3. Перелік дисциплін, необхідних для засвоєння курсу (пререквізити): загальне землезнавство, кліматологія, геологія, ландшафтознавство, гідрологія, геоморфологія, географія ґрунтів, біогеографія, картографія.

Постреквізити. Знання, отримані при вивченні дисципліни, використовуються під час засвоєння геоекології, природно-заповідних територій, фізичної географії України, регіональної сукупної географії, екскурсознавства і музезнавства, рекреаційної географії тощо.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ. Курс "Фізична географія материків і океанів" у системі сучасних географічних наук та фізико-географічних дисциплін. Об'єкт, предмет і методи досліджень регіональної фізичної географії. **Загальні фізико-географічні закономірності**.

РОЗДІЛ I. ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ ОКЕАНІВ. ЗАГАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД ПРИРОДИ СВІТОВОГО ОКЕАНУ

Тема 2. Геотекстури дна Світового океану та його частин; його геологічна будова і рельєф.

Тема 3. Донні відклади. Ресурси Світового океану, їх освоєння та перспективи використання. Екологічні проблеми океану. Міжнародне співробітництво з питань охорони природи океану.

Тема 4. Клімат океану; вплив атмосферних факторів на гідрологічні характеристики океану. **Тепловий режим й теплові властивості води океанів та морів.** Органічний світ Світового океану. Диференціація природи Світового океану.

Тема 5. РЕГІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД ПРИРОДИ СВІТОВОГО ОКЕАНУ

Тихий океан. Загальні відомості (розміри, конфігурація та ін.). Межі. Геологічна будова і рельєф дна; специфіка поширення головних морфоструктурних зон. Вулканізм. Донні відклади та мінеральні ресурси. Кліматичні умови й фактори, що їх зумовлюють. Стихійні природні явища: тайфуни, цунамі, шторми та їх наслідки. Фізико-географічне районування (пояси (зони) і райони).

Атлантичний океан. Геологічна будова та найважливіші риси рельєфу дна океану. Донні відклади. Мінеральні ресурси та особливості їх використання. Кліматичні умови й фактори, що їх зумовлюють. Динаміка поверхневих вод та її зв'язок із циркуляцією повітряних мас. Фізико-географічні пояси (зони) і райони.

Індійський океан. Загальні відомості про океан. Історія формування та розвитку улоговини дна Індійського океану. Особливості рельєфу дна і головні риси геологічної будови. Рифтові зони; вулканічні процеси та їх вплив на формування рельєфу дна океану. Донні відклади; мінеральні ресурси. Своєрідність клімату Індійського океану й фактори, що її зумовлюють. Фізико-географічні пояси (зони) і райони.

Північний Льодовитий океан. Загальні відомості. Рельєф дна океану та своєрідність його геологічної будови (відсутність перехідних зон). Донні відклади; мінеральні ресурси. Особливості клімату у зв'язку із широтним положенням океану; Органічний світ й причини бідності його видового складу; біологічні ресурси. Сутність та принципи фізико-географічного районування океану.

Південний океан. Складність визначення та проведення меж Південного океану, їх умовність. Загальні відомості. Рельєф дна океану та донні відклади. Кліматичні й гідрологічні умови вод. Склад та поширення представників органічного світу; його специфічність, обумовлена приполярним положенням Південного океану. Моря Південного океану.

РОЗДІЛ II. ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ. ЄВРАЗІЯ

Тема 6. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ТА БЕРЕГИ ЄВРАЗІЇ

Межа між Європою та Азією, сучасні підходи до її визначення й проведення. Межі Азії з іншими частинами світу. Особливості фізико-географічного положення та його наслідки. Загальна характеристика генетичних типів берегів.

Тема 7. ТЕКТОНІКО-ОРОГРАФІЧНА БУДОВА ЄВРАЗІЇ

Геологічна історія формування території та основні етапи розвитку природи. Тектонічні структури: давні і молоді платформи, геосинклінальні пояси. Роль неотектонічних рухів у формуванні загальних рис сучасного рельєфу. Материкове й гірське зледеніння. Основні типи морфоструктур і морфоскульптур Євразії

Тема 8. КЛІМАТ ЄВРАЗІЇ

Особливості прояву основних кліматотвірних факторів (сонячної радіації, циркуляції атмосфери та підстилаючої поверхні) у зв'язку із географічним положенням, розмірами та зі складністю будови поверхні. Типи клімату й кліматичне районування.

Тема 9. ВНУТРІШНІ ВОДИ ЄВРАЗІЇ

Загальна характеристика стоку та фактори його формування. Сумарний річковий стік. Басейни стоку річок Євразії та головні вододіли. Класифікація річок за джерелами живлення, розподілом стоку й типами водного режиму. Озера. Болота. Сучасне зледеніння. Багаторічна мерзлота.

Тема 10. ҐРУНТОВИЙ ПОКРИВ, РОСЛИННІСТЬ І ТВАРИННИЙ СВІТ ЄВРАЗІЇ

Загальна характеристика й особливості поширення ґрунтового покриву, рослинності і тваринного світу Євразії у зв'язку з історією розвитку природи та сучасними фізико-географічними умовами. Основні типи ґрунтів. Зональні та а зональні типи ґрунтів. Рослинні зони рівнинної Євразії та особливості їх поширення. Структура широтних рослинних зон за секторами.

Тема 11. ГЕОГРАФІЧНІ ПОЯСИ ТА ПРИРОДНІ ЗОНИ ЄВРАЗІЇ

Географічні пояси та природні зони: зона арктичних пустель, тундри та лісотундри, тайги, мішаних і широколистяних лісів, лісостепова та степова зони, напівпустель і пустель, саван й тропічного рідколіся, шорстколистих вічнозелених лісів і чагарників середземноморського типу, сухих і дощових (перемінно-вологих, в т.ч. мусонних) субтропічних лісів та вологих екваторіальних лісів; їх характеристика.

Розділ III. ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРИРОДИ ТА ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ЄВРАЗІЇ

Тема 12. ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРИРОДИ ЄВРАЗІЇ ТА ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ЄВРОПИ

Схема фізико-географічного районування. Принципи та критерії виділення й проведення меж субконтинентів, фізико-географічних країн та областей. Поділ території Європи на субконтиненти (групи країн): Європейський сектор Арктики і Субарктики (Арктичні острови), Північна та Середня Європа, Південна Європа та Середземномор'я, Східна Європа. Фізико-географічні країни і області.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СЕКТОР АРКТИКИ І СУБАРКТИКИ (АРКТИЧНІ ОСТРОВИ)

Європейсько-Арктична льодовиково-острівна країна. Ісландська вулканічно-острівна країна.

Тема 13. ПІВНІЧНА ТА СЕРЕДНЯ ЄВРОПА. Феноскандія (Феноскандинавська гірсько-рівнинна країна).

Середньоєвропейська рівнинна країна, Герцинська Європа і Британські острови.

Тема 14. ПІВДЕННА ЄВРОПА ТА СЕРЕДЗЕМНОМОР'Я. Альпійсько-Карпатська гірська країна. Кримсько-Кавказька гірська країна. Середземноморська рівнинно-гірська країна.

Тема 15. СХІДНА ЄВРОПА. Східно-Європейська рівнинна країна. Уральська гірська країна

Тема 16. ПРОСТОРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРИРОДИ АЗІЇ. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ АЗІЇ.

АЗІЙСЬКИЙ СЕКТОР АРКТИКИ. Арктична острівна країна

Тема 17. ПІВНІЧНА АЗІЯ. Західно-Сибірська низовинна. Середньосибірська гірсько-рівнинна країна

Північно-Східна Сибірська гірсько-рівнинна країна. Камчатсько-Курильська архіполярна континентально-острівна країна.

Приморсько-Східніська гірсько-рівнинна континентально-острівна країна

Тема 18. ГОРИ ПІВДЕННОГО СИБІРУ. Алтайсько-Саянська гірська країна. Байкальсько-Станова гірська країна

Тема 19. КАЗАХСТАН ТА СЕРЕДНЯ АЗІЯ. Тургайсько-Казахська рівнинна країна. Туранська низовинна країна

Середньо-Азійська гірська країна. Центрально-Азійська рівнинна країна. Тибетська гірська країна

Тема 20. СХІДНА АЗІЯ. Китайсько-Корейська гірсько-рівнинна континентально-острівна. Японська острівна країна

Східно-Китайська гірсько-рівнинна континентально-острівна країна

Тема 21. ЗАХІДНА АЗІЯ. Азійська Середземноморська ангірська країна. Передньохітська ангірська країна. Кавказька гірська країна.

Тема 22. ПІВДЕННО – ЗАХІДНА АЗІЯ. Арабсько-Месопотамська гірсько-рівнинна країна. Левант (Сирійсько -

Палестинські гори

Тема 23. ПІВДЕННА АЗІЯ. Гімалайська гірська країна. Індогоангська низовинна країна. Індостанська гірсько-рівнинна континентально-острівна країна

Тема 24. ПІВДЕННО-СХІДНА АЗІЯ. Індокитайська гірсько-рівнинна країна. Малайсько-Філіпінська континентально-острівна країна.

РОЗДІЛ IV. ПІВНІЧНА АМЕРИКА

Тема 25. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Тема 26. ТЕКТОНІКО-ОРОГРАФІЧНА БУДОВА ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Геологічна історія формування території материка та основні етапи розвитку природи (утворення та розвиток Північно-Американської платформи і геосинклінальних поясів). Розвиток природи у неоген-четвертинний час. Роль неотектонічних рухів у формуванні сучасного рельєфу. Сучасний вулканізм.

ТЕМА 27. КЛІМАТ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Загальні кліматичні особливості материка. Основні кліматотвірні фактори та їх вплив на формування клімату Північної Америки. Характеристика кліматичних сезонів за окремими метеорологічними елементами. Типи клімату та кліматичне районування.

ТЕМА 28. ВНУТРІШНІ ВОДИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Особливості розподілу поверхневих вод у Північній Америці, фактори, що зумовлюють їх формування. Класифікація річок за джерелами живлення й режимом стоку. Озера. Підземні води. Материкове й гірське зледеніння. Багаторічна мерзлота.

ТЕМА 29. ҐРУНТОВИЙ ПОКРИВ, РОСЛИННІСТЬ І ТВАРИННИЙ СВІТ, СТРУКТУРА ГЕОГРАФІЧНОЇ ЗОНАЛЬНОСТІ У ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ

Загальні особливості розподілу основних типів ґрунтового-рослинного покриву і тваринного світу на материк; спільні риси їх поширення. Географічні пояси та природні зони Північної Америки: 1) зони арктичного, субарктичного і помірного поясів: арктичних пустель, тундри та лісотундри, тайги, мішаних лісів, широколистяних лісів, лісостепова та степова зони, напівпустель та пустель; 2) зони субтропічного, тропічного і субекваторіального поясів: вологих мішаних лісів, напівпустель і пустель, твердолистяних лісів і чагарників, вічнозелених вологих лісів. Висотна поясність.

ТЕМА 30. ПРОСТОРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРИРОДИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ.

ФІЗИКО-

ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ

Схема фізико-географічного районування Північної Америки. Система таксономічних одиниць; принципи й критерії виділення та проведення меж субконтинентів, фізико-географічних країн і областей на материку. Поділ території материка на субконтиненти (групи країн): Американський сектор Арктики, Позакордільський Схід, Кордільський Захід, Центральна Америка.

ТЕМА 31. РЕГІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД ПРИРОДИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

АМЕРИКАНСЬКИЙ СЕКТОР АРКТИКИ. Грнландська льодовикова країна Канадсько-Арктичні острови країни
ПОЗАКОРДІЛЬСЬКИЙ СХІД

Джорджійська низовино-височинна країна. Центральна рівнинна країна. Велика рівнинна країна
Атлантична дрізна країна. Берегова рівнинна країна

КОРДІЛЬСЬКИЙ ЗАХІД

Аляскасько-Кордильська дрізна країна. Канадсько-Кордильська дрізна країна
Південно-Кордильська нагірно-дрізна країна. Мексиканська дрізна-нагірна країна

ЦЕНТРАЛЬНА АМЕРИКА

Центрально-Американська вулканічна країна. Антильська острівна країна

РОЗДІЛ V. ПІВДЕННА АМЕРИКА

ТЕМА 32. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ТА БЕРЕГИ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ

ТЕМА 33. ТЕКТОНІКО-ОРОГРАФІЧНА БУДОВА ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ

Історія геологічного розвитку та основні етапи формування природи (в межах Південноамериканської платформи і геосинклінальних областей). Процеси палеозойського, мезозойського й кайнозойського горотворення на материку, сейсмічність та вулканізм. Неотектонічні рухи. Типи морфоструктур і морфоскульптур .

ТЕМА 34. КЛІМАТ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ

Загальні особливості формування клімату материка під впливом кліматотвірних факторів. Типи клімату й кліматичне районування. Характеристика кліматичних поясів та областей Південної Америки. Специфічні риси клімату Анд та узбережжя Тихого океану.

ТЕМА 35. ВНУТРІШНІ ВОДИ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ

Загальна характеристика та особливості розподілу річкового стоку на материку; фактори його формування. Класифікація річок за джерелами живлення. Озера: генетичні типи та географія поширення; водний режим озер. Болота і підземні води; їх народногосподарське значення. Сучасне зледеніння Анд.

ТЕМА 36. ГРУНТОВИЙ ПОКРИВ, РОСЛИННІСТЬ І ТВАРИННИЙ СВІТ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ

Закономірності розміщення та основні типи ґрунтового-рослинного покриву Південної Америки. Сучасна флора Неотропічного царства; субантарктична флора. Особливості та своєрідність фауни материка; її пристосування до кормової бази. Релікти та ендеміки.

ТЕМА 37. ГЕОГРАФІЧНІ ПОЯСИ І ПРИРОДНІ ЗОНИ МАТЕРИКА

Структура широтної зональності на материку: зона вологих екваторіальних лісів (сельва), субекваторіальних перемінно-вологих (в т.ч. мусонних) лісів, саван та рідколісся (північна - льянос та південна - кампос), зона трав'яних субтропічних степів (пампа), зона напівпустель і пустель помірних широт; зона берегових пустель і напівпустель субекваторіального, тропічного та субтропічного кліматичних поясів й узбережні ліси помірної зони. Висотна поясність Анд та її специфічні риси.

ТЕМА 38. ПРОСТОРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРИРОДИ ТА ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ. ПОЗААНДІЙСЬКИЙ СХІД

Оріночя рівнина країни Гвіанська нагірно-низовинна країна Амазонська низовинна країна

Бразильська плоскогірня країна Внутрішня рівнинна країна Прекордильська гірсько-улоговинна країна

Пагонська плоскогірня країна

АНДІЙСЬКИЙ ЗАХІД.

Північно-Андійська гірська країна Центрально-Андійська гірська країна Чилійсько-Андійська гірська країна Пагонсько-Андійська гірська країна

РОЗДІЛ VI. АФРИКА

ТЕМА 39. ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ТА БЕРЕГИ АФРИКИ

Характеристика та своєрідність фізико-географічного положення Африки; розміри і конфігурація. Особливості берегів й основні берегові форми.

ТЕМА 40. ТЕКТОНІКО-ОРОГРАФІЧНА БУДОВА АФРИКИ

. Історія геологічного розвитку Африки й формування органічного світу. Роль неотектонічних рухів у формуванні рельєфу й природних комплексів. Сучасний вулканізм та сейсмічність Висока та Низька Африка. Корисні копалини Африки.

ТЕМА 41. КЛІМАТ АФРИКИ

Загальні фактори формування клімату. Типи клімату й кліматичне районування. Подібність та відмінність кліматичних умов північної й південної частини материка.

ТЕМА 42. ВНУТРІШНІ ВОДИ АФРИКИ

Загальна характеристика й нерівномірність розподілу річкового стоку; фактори, що його зумовлюють. Безстічні області. Тимчасові водотоки. Класифікація річок Африки. Озера. Підземні води. Багаторічні сніги та льодовики.

ТЕМА 43. ГРУНТОВО-РОСЛИННИЙ ПОКРИВ І ТВАРИННИЙ СВІТ АФРИКИ

Загальні риси органічного світу Африки; його ендемізм. Фактори формування та сучасного розміщення ґрунтового-рослинного покриву й тваринного населення. Зв'язки та спільні риси флори і фауни Південних материків.

ТЕМА 44. СТРУКТУРА ШИРОТНОЇ ЗОНАЛЬНОСТІ АФРИКИ. Структура широтної зональності Африки: зона вологих екваторіальних лісів, перемінно-вологих лісів, саван та рідколісся, тропічних пустель і напівпустель,

вічнозелених твердолистяних лісів та чагарників; характеристика їх головних особливостей. Ступінь прояву секторності природних зон на континенті. Висотна поясність.

ТЕМА 45. ПРОСТОРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРИРОДИ АФРИКИ. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ

Особливості просторової диференціації природних умов Африки та її залежність від ступеня прояву зональних (кліматичних) і азональних (геолого-геоморфологічних) факторів. Фізико-географічне районування Африки.

РЕГІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД ПРИРОДИ АФРИКИ. НИЗЬКА АФРИКА

Атласька гірська країна. Сахарська напівпустинна країна. Судано-Гвінейська напівпустинна країна.

Конголезька улоговина країна

ВИСОКА АФРИКА. Ефіопсько-Сомалійська (Абко-Сомалійська) країна. Східно-Африканська нагірна країна

Південно-Африканська плоскогірня країна. Капська гірська країна. Мадагаскарська острівна країна

РОЗДІЛ VII. АВСТРАЛІЯ, ОКЕАНІЯ, АНТАРКТИДА

ТЕМА 46. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ТА БЕРЕГИ АВСТРАЛІЇ

Фізико-географічне положення материка та своєрідні особливості його розташування по відношенню до екватора, південного тропіка й інших материків.

ТЕМА 47. ТЕКТОНІКО-ОРОГРАФІЧНА БУДОВА АВСТРАЛІЇ

Загальні риси тектоніко-геологічної будови Австралії. Австралія – найнижчий материк земної кулі. Основні риси орографічної будови материка. Поверхні вирівнювання та їх роль у процесах формування поверхні материка. Переважаючі типи морфоскульптур.

ТЕМА 48. КЛІМАТ ТА ВНУТРІШНІ ВОДИ АВСТРАЛІЇ

Фактори формування клімату Австралії. Кліматичне районування. Типи клімату. Характеристика кліматичних поясів та областей Австралії.

Поверхневі води континенту та нерівномірність їх розподілу. Класифікація річок за джерелами живлення й водним режимом. Система Муррей – Дарлінг. Розміщення озер, їх генетичні типи, гідрологічний режим та господарське значення. Басейни підземних вод.

ТЕМА 49. ГРУНТОВИЙ ПОКРИВ, РОСЛИННІСТЬ І ТВАРИННИЙ СВІТ АВСТРАЛІЇ. СТРУКТУРА ГЕОГРАФІЧНОЇ ЗОНАЛЬНОСТІ.

Давність та своєрідність органічного світу, ендемізм і бідність видового складу; причини їх прояву. Зв'язки австралійської флори з євразійською, капською та антарктичною. Специфічні риси фауни, її своєрідність і "дефектність". Сучасний стан фауністичних комплексів та проблеми їх охорони.

Природні зони Австралії: зона дощових (мусонних) екваторіальних та вологих тропічних вічнозелених лісів, сухого тропічного вічнозеленого рідколісся, саван, тропічних й субтропічних напівпустель і пустель, субтропічних вологих та сухих лісів.

ТЕМА 50. ПРОСТОРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРИРОДИ ТА ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ АВСТРАЛІЇ

Закономірності просторової диференціації природи Австралії. Схема фізико-географічного районування Австралії; фізико-географічні країни та області, принципи й критерії їх виділення: 1) Західно-Австралійська плоскогірня країна; 2) Центральна низовинна країна; 3) Східно-Австралійська гірська країна (Великий Вододільний хребет). **РЕГІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД ПРИРОДИ АВСТРАЛІЇ.**

Західно-Австралійська плоскогірня країна. Характер поверхні у зв'язку із розташуванням в межах давньої Австралійської платформи; давні кори вивітрювання та їх вплив на формування й збереженість основних форм рельєфу. Типи морфоструктур і морфоскульптур. Рівнина Налларбор - найбільший карстовий район Австралії.

Центральна низовинна країна. Природні комплекси країни: пустельні (переважаючі), чагарникові напівпустельні, саваново-злакові, евкаліптово-рідколісні та мангрові. Фауністичні комплекси, їх своєрідність. Проблеми спустелення.

Східно-Австралійська гірська країна (Великий Вододільний хребет). Лісова рослинність гір. Закономірності зміни природи країни з півночі на південь та із заходу на схід; контрастність природних умов та ландшафтних комплексів навітряних і підвітряних схилів гір.

ТЕМА 51. ОГЛЯД ПРИРОДИ ОКЕАНІЇ. Своєрідність Океанії як окремої частини світу. Загальні відомості. Острови Тихого океану, їх походження (материкові, вулканічні й коралові) та зв'язок зі структурами дна (Тихоокеанською океанічною платформою й Тихоокеанським геосинклінальним поясом). Меланезія (Нова Гвінея, арх. Бісмарка й Луїзіади, Соломонові о-ви, Нові Гебриди, Нова Каледонія, Фіджі та ін.). Мікронезія (арх. Кадзан (Волкано), Огасавара (Бонін), Маріанські, Каролінські, Маршалові, Гілберта, Тувалу та о-ви Науру й Ошен). Нова Зеландія Полінезія (Гавайські, о-ви Лайн (Споради), арх. Фенікс і Токелау, Самоа, о-ви Тонга, Кука, Тубуаї, Туамоту, Маркізькі, о. Пасхи та ін.).

ТЕМА 52. АНТАРКТИДА Й АНТАРКТИКА

Сучасні наукові дослідження. Міжнародне співробітництво. Перспективи освоєння природних ресурсів Антарктиди, можливі негативні наслідки. Проблеми охорони природи.

Льодовий покрив: вік, сучасний стан, морфогенетичні типи льодовиків та льодовикових куполів; їх вплив на клімат. Кліматичне районування материка. Органічний світ материкової частини Антарктиди та прилеглих акваторій океанів.

Природні зони та секторність (провінціальність) природних умов; регіональний огляд Антарктиди. Сучасні екологічні проблеми та шляхи їх розв'язання.

4. Структура навчальної дисципліни (3 курс, стаціонар)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	інд	конс.	СРС
1	2	3	4	5	6	7
5 семестр						
Тема 1. Вступ.	10	2	2			6
Тема 2. Сучасні тектонічні концепції. Геотектури дна Світового океану та його частин; його геологічна будова і рельєф.	13	2	2			9
Тема 3. Донні відклади. Ресурси Світового океану	11	2				9
Тема 4. Клімат і водні маси у Світовому океані. Динаміка вод. Життя в океані. Екологічні проблеми.	13	2	2			9
Тема 5. Регіональний огляд природи Світового океану. ФГХ океанів.	13	2	2			9
Разом за 5 семестр	60	10	8			42
6 семестр						
Тема 6. Фізична географія материків. Материки і частини світу. Євразія: фізико-географічне положення.	6	2	2			2
Тема 7. Тектоніко-орографічна будова Євразії. Мінеральні ресурси.	6	2	2			2
Тема 8. Клімат Євразії.	6	2	2			2
Тема 9. Внутрішні води Євразії.	6	2	2			2
Тема 10. Ґрунтовий покрив, рослинність, тваринний світ Євразії.	2	2				
Тема 11. Географічні пояси і природні зони Євразії.	6	2	2			2
Тема 12. ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОЇ ДИФЕРЕНЦ. ТА ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ЄВРОПИ	4	2	2			
Тема 13. ПІВНІЧНА ТА СЕРЕДНЯ ЄВРОПА.						
Тема 14. ПІВДЕННА ЄВРОПА ТА СЕРЕДЗЕМНОМОР'Я.	2					2
Тема 15. СХІДНА ЄВРОПА.	2					2
Тема 16. ПРОСТОРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРИРОДИ АЗІЇ. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ АЗІЇ.	4	2				2
Тема 17. ПІВНІЧНА АЗІЯ.	2					2
Тема 18. ГОРИ ПІВДЕННОГО СИБІРУ.						
Тема 19. КАЗАХСТАН ТА СЕРЕДНЯ АЗІЯ.	2					2
Тема 20. СХІДНА АЗІЯ.	2					2
Тема 21. ЗАХІДНА АЗІЯ.	2					2
Тема 22. ПІВДЕННО – ЗАХІДНА АЗІЯ.	2					2

Тема 23. ПІВДЕННА АЗІЯ.	2					2
Тема 24. ПІВДЕННО-СХІДНА АЗІЯ.	2					2
Тема 25. Фізико-географічне положення материка.	2					2
Тема 26.Тектоніко-орографічна будова Північної Америки.	4	2	2			
Тема 27.Клімат Північної Америки.	6	2	2			2
Тема28. Внутрішні води Північної Америки.	6	2	2			2
Тема29.Географічні пояси і зони Північної Америки.	6	2	2			2
Тема 30. Просторова диференціація природи та фізико-географічне районування материка.	4	2				2
Тема31. Регіональний огляд природи Північної Америки.	4	2				2
Разом за 6 семестр	90	28	20			42

Структура навчальної дисципліни (2 курс, заочн.)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	інд	конс.	СРС
1	2	3	4	5	6	7
4 семестр						
Тема 1. Вступ.	5					5
Тема2. Сучасні тектонічні концепції. Геотектури дна Світового океану та його частин; його геологічна будова і рельєф.	22	2				20
Тема 3. Донні відклади. Ресурси Світового океану	20					20
Тема 4. Клімат і водні маси у Світовому океані. Динаміка вод. Життя в океані. Екологічні проблеми.	22				2	20
Тема 5. Регіональний огляд природи Світового океану. ФГХ океанів.	22		2			20
Тема 6. Фізична географія материків. Материки і частини світу. Євразія: фізико-географічне положення.	22				2	20
Тема 7. Тектоніко-орографічна будова Євразії. Мінеральні ресурси.	22	2				20
Тема 8. Клімат Євразії.	22		2			20
Тема 9.Внутрішні води Євразії.	22				2	20
Тема 10. Ґрунтовий покрив, рослинність, тваринний світ Євразії.	20					20
Тема 11. Географічні пояси і природні зони Євразії.	20					20
Тема 12-24. ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОЇ ДИФЕРЕНЦ. ТА ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ЄВРАЗІЇ	35					35
Разом за 4 семестр	240	4	4		6	240

Структура навчальної дисципліни (3 курс, заочн.)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	практ	інд	конс	СРС
1	2	3	4	5	6	7
5 семестр						
Північна Америка						
Тема 25. Фізико-географічне положення материка.	1					1
Тема 26. Тектоніко-орографічна будова Північної Америки.	2	2				
Тема 27. Клімат Північної Америки.	2	2				
Тема 28. Внутрішні води Північної Америки.	2				2	
Тема 29. Географічні пояси і зони Північної Америки.	2				2	
Тема 30. Просторова диференціація природи та фізико-географічне районування материка.	3					3
Тема 31. Регіональний огляд природи Північної Америки.	3					3
Разом за 5 семестр	15	4			4	7
6 семестр						
Південна Америка						
Тема 32. Фізико-географічне положення материка.						
Тема 33. Тектоніко-орографічна будова Південної Америки.	2	2				
Тема 34. Клімат Південної Америки.	2		2			
Тема 35. Внутрішні води Південної Америки.						
Тема 36. Ґрунтовий покрив, рослинність, тваринний світ материка.						
Тема 37. Географічні пояси і зони Південної Америки.	2				1	
Тема 38. Просторова диференціація природи та фізико-географічне районування материка.	3					3
Африка						
Тема 39. Фізико-географічне положення Африки.						
Тема 40. Тектоніко-орографічна будова Африки.	2	2				
Тема 41. Клімат Африки.	2					

Тема 42. Внутрішні води Африки.	2		2			
Тема 43. Ґрунтово-рослинний покрив і тваринний світ Африки.						
Тема 44. Структура географічної зональності в Африці.	1				1	
Тема 45. Фізико-географічне районування Африки.	3					3
Австралія, Океанія, Антарктида						
Тема 46. Фізико-географічне положення Австралії.						
Тема 47. Тектоніко-орографічна будова	2		2			
Тема 48. Клімат і внутрішні води Австралії.	4	2	2			
Тема 49. Структура географічної зональності в Австралії.	1				1	
Тема 50. Фізико-географ. районування Австралії.	3					3
Тема 51. Огляд природи Океанії.	2		2			
Тема 52. Антарктида й Антарктика.	4	2	2			
Разом за 6 семестр	30	8	12		3	9

6. Теми практичних занять (3 курс, стаціонар)

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
1	Географічна зональність на земній кулі	2
2	Геотектури дна Світового океану та його частин; його геологічна будова і рельєф.	2
3	Донні відклади. Ресурси Світового океану	2
4	Регіональний огляд природи Світового океану. ФГХ океанів.	2
5	Євразія: фізико-географічне положення.	2
6	Тектонічні структури Євразії	2
7	Рельєф Євразії	2
8	Клімат Євразії	
9	Географічні пояси і природні зони Євразії.	2
10	Фізико-географічне районування Євразії.	2
11	Тектоніко-орографічна будова Північної Америки.	2
12	Клімат Північної Америки.	2
13	Внутрішні води Північної Америки.	2
14	Географічні пояси і зони Північної Америки.	2
	Разом	28

Теми практичних занять (2 курс, заочн)

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
	4 семестр	
1	Регіональний огляд природи Світового океану. ФГХ океанів.	2
2	Клімат Євразії.	2
	Разом за 4 семестр	4

Теми практичних занять (3 курс, заочн)

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
1.	Кліматичні пояси та типи клімату у Південній Америці. Внутрішні води..	2
2.	Внутрішні води Африки	2
3.	Тектоніко-орографічна будова Австралії.	2
4.	Огляд природи Океанії.	2
5.	Антарктида й Антарктика.	2
6.	Разом	10

7. Теми лабораторних занять (не передбачені)

8. Самостійна робота (3 курс, стаціонар)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Вступ.	6
2.	Тема 2.Геотектури дна Світового океану та його частин; його геологічна будова і рельєф. Сучасні гіпотези динаміки Землі.	9
3.	Тема 3. Донні відклади. Ресурси Світового океану	9
4.	Тема 4. Клімат і водні маси у Світовому океані. Динаміка вод. Життя в океані. Екологічні проблеми.	9
5.	Тема 5. Регіональний огляд природи Світового океану.ФГХ океанів.	9
6.	Тема 6. Фізична географія материків. Материки і частини світу. Євразія: фізико-географічне положення.	2
7.	Тема 7. Тектоніко-орографічна будова Євразії. Мінеральні ресурси.	2
8.	Тема 8. Клімат Євразії.	2
9.	Тема 9.Внутрішні води Євразії.	2
10.	Тема 10. Ґрунтовий покрив, рослинність, тваринний світ Євразії.	2
11.	Тема 11. Географічні пояси і природні зони Євразії.	2
12.	Тема 12. ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРИРОДИ ЄВРАЗІЇ ТА ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ЄВРОПИ	
13.	Тема 13. ПІВНІЧНА ТА СЕРЕДНЯ ЄВРОПА.	2
14.	Тема 14. ПІВДЕННА ЄВРОПА ТА СЕРЕДЗЕМНОМОР'Я.	2
15.	Тема 15. СХІДНА ЄВРОПА.	2
16.	Тема 16. ПРОСТОРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРИРОДИ АЗІЇ. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ АЗІЇ.	2
17.	Тема17. ПІВНІЧНА АЗІЯ.	2
18.	Тема18. ГОРИ ПІВДЕННОГО СИБІРУ.	2
19.	Тема19. КАЗАХСТАН ТА СЕРЕДНЯ АЗІЯ.	2
20.	Тема 20. СХІДНА АЗІЯ.	2
21.	Тема 21. ЗАХІДНА АЗІЯ.	2
22.	Тема22. ПІВДЕННО – ЗАХІДНА АЗІЯ.	2
23.	Тема 23. ПІВДЕННА АЗІЯ.	2
24.	Тема 24. ПІВДЕННО-СХІДНА АЗІЯ.	2
25.	Тема 25. Фізико-географічне положення материка.	2
26.	Тема 26.Тектоніко-орографічна будова Північної Америки.	2
27.	Тема 27.Клімат Північної Америки.	2

28.	Тема28. Внутрішні води Північної Америки.	2
29.	Тема29. Географічні пояси і зони Північної Америки.	2
30.	Тема 30. Просторова диференціація природи та фізико-географічне районування материка.	2
31.	Тема31. Регіональний огляд природи Північної Америки.	2
32.	Разом за 5, 6 семестри	84

9. Індивідуальні завдання (не передбачено)

10. Методи навчання

За джерелом знань:

- *словесні*: розповідь, пояснення, лекція, інструктаж бесіда, диспут, дискусія;

- *практичні*: практичні роботи, вправи, самостійна робота студентів з різними джерелами інформації, складання конспектів (тез), робота з картою, робота зі статистичними матеріалами, підготовка рефератів, доповідей, повідомлень, презентацій, метод проектів, аналіз проблемних ситуацій, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та географічних закономірностей, прогнозування тощо.

За характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, частково-пошуковий, пошуковий, дослідницький.

Дистанційні методи навчання: метод індивідуалізованого навчання, навчання з освітніми ресурсами (освітні платформи Google Classroom, Classtime, Moodle-ЦДПУ, Вікі-ЦДПУ, Хмарка –ЦДПУ), телекомунікаційні методи (Zoom-конференції, зустрічі у Google Meet, робота у Telegram, робота у Viber-групах).

11. Форми оцінювання

Підсумкові: екзамен

Поточні: фронтальне та індивідуальне усне опитування, письмове опитування, тестування, географічні номенклатурні та термінологічні диктанти, перевірка практичних робіт, перевірка конспектів (тез), перевірка виконання самостійної роботи, захист рефератів, повідомлень, мультимедійних презентацій, проектів, контрольна робота тощо.

12. Розподіл балів, які отримують студенти 3 курс (екзамен)

Поточне тестування та самостійна робота																				Ек за мен	Сум а балі в								
5 семестр										6 семестр																			
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5			П К	С Р	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15	Т 16	Т 17	Т 18	Т 19	Т 20	ПК	СР				
2	3	3	3	3			5	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	5	5		
24										36										40	100								

СИСТЕМА РЕЙТИНГОВИХ БАЛІВ

Критерії оцінювання :

- Змістовні відповіді - до 1-2 балів
- Змістовність виконаних самостійно практичних робіт – 1 бал
- Контроль самостійної роботи - до 1 балу
- Контрольна робота – до 5 балів

Критерії оцінювання виконання практичних робіт з курсу

Початковий рівень (0,25 бала). Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, зумовлена нечіткими уявленнями про предмети і явища; діяльність студента здійснюється під керівництвом викладача.

Студент уміє розрізняти поняття, величини, явища, одиниці вимірювання з даної теми, розв'язувати завдання за допомогою викладача лише на відтворення основних алгоритмів, формул; здійснювати математичні дії.

Середній рівень (0,5 бал). Необхідні практичні навички роботи з засвоєним матеріалом сформовані в основному рівні. Знання неповні, поверхові, студент в цілому правильно відтворює навчальний матеріал, але недостатньо осмислено; знає основні теорії і факти, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, але має проблеми з аналізом та формулюванням висновків; частково контролює власні навчальні дії, здатний виконувати завдання за зразком. Студент розв'язує типові завдання (за зразком), виявляє здатність обґрунтовувати деякі логічні кроки за допомогою викладача.

Достатній рівень (0,75 балів). Студент добре опанував вивчений матеріал, застосовує знання у стандартних ситуаціях, уміє проаналізувати й систематизувати інформацію, самостійно використовує традиційні докази із правильною аргументацією. Студент уміє дати ґрунтовну відповідь на поставлене запитання. Відповідь студента повна, логічна; розуміння пов'язане з одиничними образами, не узагальнене. Володіє понятійним апаратом. Допускає незначні неточності чи не грубі фактичні помилки. Уміє виправляти допущені помилки. Студент самостійно розв'язує типові завдання з даної теми, обґрунтовуючи обраний спосіб розв'язання.

Високий рівень (1 бал). Студент має системні, повні, глибокі, міцні, узагальнені знання про предмети, явища, поняття, теорії, їхні суттєві ознаки та зв'язок останніх з іншими поняттями в обсязі та в межах вимог навчальної програми, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати та застосовувати основні положення теорії для вирішення нестандартних завдань, робити правильні висновки, приймати рішення. Має сформовані міцні практичні навички. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно добирати та користуватися джерелами інформації. Студент самостійно розв'язує комбіновані типові завдання стандартним або оригінальним способом, розв'язує нестандартні завдання.

Критерії оцінювання самостійної роботи студента

Максимальна кількість балів за всі завдання для самостійної роботи – 1 балів.

1 б. ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав всі завдання для самостійної роботи.

Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу тем, що виносяться на самостійне опрацювання. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Наявні посилання на декілька джерел інформації. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Аналізує різні підходи до трактування тієї чи іншої проблеми. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу, культурою мовлення. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

0,75 б. ставиться, коли студент виконав всі завдання для самостійної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій ситуації. Присутні окремі стилістичні помилки.

0,5 б. ставиться, коли студент якісно виконав 1/2 завдань. Демонструє вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

0,5 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/3 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

0,251 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/4 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання виконання завдань підсумкової контрольної роботи

5 балів ставиться у випадку, коли студент у відповіді на питання продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату та теоретичного матеріалу з тієї чи іншої теми; вільне оперування різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлене запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний

характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань, глибоке розуміння причинно-наслідкових зв'язків та суспільно-географічних закономірностей. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні чи стилістичні помилки.

4 бали ставиться, коли відповідь на питання правильна і майже повна, судження студента з питання мають усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. У відповіді висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Студент висвітлює причинно-наслідкові зв'язки та суспільно-географічні закономірності, але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Матеріал викладено правильною мовою, без орфографічних та граматичних помилок, але присутні окремі стилістичні помилки.

3 бали ставиться, коли відповідь на запитання неповна, частково помилкова та фрагментарна. Студент не має системних знань з даного питання, не повною мірою володіє понятійно-термінологічним апаратом. Студент висвітлює лише один підхід до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. Студент лише називає приклади причинно-наслідкових зв'язків та суспільно-географічних закономірностей, але не розкриває їх суть. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знаомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні окремі граматичні, фактичні чи стилістичні помилки.

2/1 бал ставиться, коли у відповіді на питання студент демонструє вкрай поверхові знання з теми. Відповідь неповна та частково помилкова. Студент оперує лише окремими фразами. Понятійно-термінологічний апарат несформований. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти, часто помилкові. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Відсутні згадування про причинно-наслідкові зв'язки та суспільно-географічні закономірності. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні, стилістичні або граматичні помилки.

Оцінювання курсової роботи

Змістова частина	Ілюстративна частина	Захист роботи	Сума
до <u>60</u>	до <u>10</u>	до <u>30</u>	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ при складанні екзамену з дисципліни

40 балів ставиться у випадку, коли студент повністю засвоїв зміст курсу, вільно володіє навчальним матеріалом і вмє усвідомлено застосовувати його на практиці як в знайомих так і в нових ситуаціях. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу курсу ФГМіО. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Володіє уміннями користуватися різними джерелами інформації. Усі передбачені програмою завдання виконані з максимальною якістю.

35 балів ставиться у випадку, коли студент повністю засвоїв теоретичний зміст курсу, добре відтворює основний зміст навчального матеріалу. Застосовує знання у стандартних ситуаціях. Всі передбачені програмою навички сформовані. Усі передбачені програмою завдання виконані, якість більшості з них близька до максимальної.

30 балів ставиться у випадку, коли студент майже повністю засвоїв навчальний матеріал курсу, добре ним володіє, вміє застосовувати на практиці в знайомих ситуаціях. Студент намагається аналізувати, систематизувати інформацію, узагальнювати, робити висновки, висловлювати власну думку та аргументувати її, але недостатньо самостійний при цьому або припускається незначних помилок. Вільно усуває помилки та відповідає на зауваження. Всі передбачені програмою навички сформовані, але недостатньо. Виконав всі передбачені програмою завдання, якість жодного з них не оцінена мінімальним балом. Деякі завдання виконані з помилками.

25 балів ставиться у випадку, коли теоретичний зміст курсу засвоєний частково. Студент в цілому правильно відтворює навчальний матеріал. Відповідь логічно побудована, але неповна, супроводжується окремими прикладами. Студент намагається аналізувати, систематизувати інформацію, висловлювати власну позицію, але недостатньо її аргументує. Необхідні практичні методичні навички в основному сформовані. Більшість робіт, передбачених програмою виконано, але деякі з них мають недоліки, фактичні або змістовні помилки.

20 балів ставиться у випадку, коли теоретичний зміст курсу досить поверхово, посередньо або частково. Деякі практичні методичні навички несформовані. Студент вміє застосовувати знання для виконання завдань за зразком, зазнає труднощів у використанні теоретичного матеріалу на практиці при вирішенні нестандартних завдань. Більшість завдань передбачених програмою виконано, але якість виконання окремих з них оцінена мінімальним балом.

15 балів ставиться у випадку, коли теоретичний зміст курсу засвоєний лише фрагментарно. Необхідні навички не сформовані. Більшість передбачених програмою навчальних завдань не виконано або їх якість близька до мінімальної. Відповідь фрагментарна, нелогічна, а з деяких питань – відсутня. Але за додаткової самостійної роботи над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання завдань та глибше оволодіння навчальним матеріалом.

10 балів ставиться у випадку, коли теоретичний зміст курсу засвоєний дуже фрагментарно. Але має деякі методичні навички. Практичні завдання виконані, але багато грубих помилок.

5 балів ставиться у випадку, коли студент дав поверхову відповідь на одне з питань екзаменаційного білету або неповністю виконав практичне завдання.

13. Методичне забезпечення

1. Лекційний курс: електронні варіанти конспектів лекцій представлені у комп'ютерному класі факультету.

2. Практичні заняття:

• Мирза-Сіденко В.М. Фізична географія материків і океанів. Навчально-методичний посібник до самостійної роботи, лабораторних і практичних робіт з курсу. – Кропивницький: ПП Озеров, 2020.- 188 с.

Самостійна робота студентів: методичні рекомендації до самостійної роботи.

• Мирза-Сіденко В.М. Фізична географія материків і океанів. Навчально-методичний посібник до самостійної роботи, лабораторних і практичних робіт з курсу. – Кропивницький: ПП Озеров, 2020.- 188 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Шищенко П.Г. та ін. Фізична географія материків і океанів: підручник: у 2-х т. Т.2. Європа. Київ, 2017. - 540 с.
2. Шищенко П.Г. та ін. Фізична географія материків і океанів: підручник у 2-х т. Т.1 Азія. Київ, 2017. - 643 с.
3. Костів Л. Я. Фізична географія материків і океанів. Африка : навч.-метод. посібник. — Л. : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2017. — 184 с. — ISBN 978-617-10-0374-3.
4. Барановська О. В. Фізична географія материків і океанів : навч. посіб. для студентів ВНЗ : [у 2 ч.]. — Н. : Ніжинський державний університет ім. Миколи Гоголя, 2013. — 306 с. — ISBN 978-617-527-106-3.

Допоміжна

5. Мирза-Сіденко В.М. Навчально-методичний посібник з курсу „Фізична географія материків і океанів”.- Кіровоград, 2020.- 188 с.
6. Апродов В. А. Зони землетрясеній. — М. : Мысль, 2010. — 462 с. — (Природа мира) — ISBN 978-5-244-01122-7.
7. Власова Т. В. Физическая география материков и океанов / Власова Т. В., Аршинова М. А., Ковалева Т. А. – [4-е изд.]. – М. : Академия, 2009. – 640 с.
8. Graham Bateman. The Encyclopedia of World Geography. — Andromeda, 2002. — 288 с. — ISBN 1871869587
9. Блій Г. Д. Географія: світи, регіони, концепти / Блій Г. Д, Муллер П., Шаблій О. / Пер. з англ. – К.: Либідь, 2004. – 740 с.
10. Панасенко Б.Д. Фізична географія материків і океанів. навчальний посібник. У 2 ч. – Вінниця: Гіпаніс, 2001. – 410 с.
11. Притула Т. Ю. Физическая география материков и океанов : учебное пособие для вузов / Притула Т. Ю., Еремина В. А., Спрялин А. Н. – М. : Владос, 2004. – 688 с.

12. Физическая география материков и океанов / Под ред. А.М. Рябчикова. – М., 1988.
13. Пирожник И.И., Рыльков Г.Я., Еловичева Я.К. География Мирового океана. – Минск, 2006.
14. Физическая география Мирового океана. – Л., 1980.
15. Физическая география частей света / Под ред. А.М. Рябчикова. – М., 1963.
16. Энциклопедия окружающего мира: Атмосфера. Погода и климат. Леса, ледники, моря и океаны. Землетрясения и вулканы. Полезные ископаемые. Карты и измерения / Джон Кларк, Давид Флинт, Тони Хзар и др. – М., 2000
17. Волошин І.І., Чирка В.Г. Географія Світового океану. – К., 1996.
18. Гвоздецкий Н.А., Голубчиков Ю.Н. Горы / Серия "Природа мира". – М., 1987.
19. Географический энциклопедический словарь. Географические названия. – М., 1989.
20. Географический энциклопедический словарь. Понятия и термины. – М., 1988.
21. Гудзевич А. В. Регіональна фізична географія (Європа та Азія) : навч. посіб. для студ. вузів / А.В. Гудзевич. – Вінниця : Віндрук, 2005. –464 с.
22. Долгушин Л.Д., Осипова Г.Б. Ледники / Серия "Природа мира". – М., 1989.
23. Жучкевич В.А. Физическая география материков и океанов. В 2-х ч. – Минск, 1986.
24. Залогин Б.С. Мировой океан. – М., 2001.
25. Исаченко А.Г., Шляпников А.А. Ландшафты. – М., 1989.
26. Каплин П.А., Леонтьев О.К., Лукьянова С.А., Никифоров Л.Г. Берега / Серия "Природа мира". – М., 1991.
27. Кист А. Австралия и острова Тихого океана. – М., 1980.
28. Леонтьев О.К. Физическая география Мирового океана. – М., 1982.
29. Лобова Е.В., Хабаров А.В. Почвы / Серия "Природа мира". – М., 1983.

15. Інформаційні ресурси

- <http://piterk2006.narod.ru>
- <http://www.geosite.com.ru>
- <http://geoman.ru>
- <http://www.rgo.ru>
- <http://www.geografia.ru>
- <http://geo-tur.narod.ru>
- <http://geo.historic.ru>
- <http://geo2000.nm.ru>

Питання до екзамену

1. Курс "Фізична географія материків і океанів" у системі географічних наук та фізико-географічних дисциплін. Предмет і завдання курсу.
2. План фізико-географічної характеристики регіону.
3. Сучасні тектонічні концепції (платформно – геосинклінальна, динаміки літосферних плит, плюмтектоніки).
4. Загальні фізико – географічні закономірності Землі. Планетарна асиметрія. Планетарний закон географічної зональності. Широтна зональність. Висотна поясність. Азональність. Провінційність (секторність). „Меридіональна зональність”.
5. Планетарні закономірності розподілу тиску, тепла, вологи.
6. Типи земної кори у Світовому океані. Планетарні морфоструктури (геотектури) дна Світового океану.
7. Донні відклади. Ресурси Світового океану, їх освоєння та перспективи використання. Екологічні проблеми океану.
8. Клімат океану, вплив атмосферних факторів на гідрологічні характеристики океану. Основні центри дії атмосфери та типи атмосферної циркуляції над Світовим океаном.
9. Тепловий режим й теплові властивості води океанів та морів. Льодовий режим та його вплив на природні процеси.
10. Солоність вод у Світовому океані та зонально-регіональні особливості її прояву.
11. Динаміка вод у Світовому океані. Циклональні та антициклональні кругообіги океанічних течій у Світовому океані.
12. Типи водних мас у Світовому океані, їх характеристика.
13. Диференціація природи Світового океану. Класифікація природних комплексів Світового океану та їх місце в системі геокомплексів.
14. Тихий океан: фізико – географічна характеристика.
15. Атлантичний океан: фізико – географічна характеристика.
16. Північний Льодовитий океан: фізико – географічна характеристика.
17. Індійський океан: фізико – географічна характеристика.
18. Південний океан: фізико – географічна характеристика.

19. Органічний світ Світового океану: його загальні риси як екосистеми глобального рівня, життєві угруповання та різноманітність. Біогеографічне районування Світового океану.
20. Фізико – географічне положення Євразії. Берегова лінія. Типи берегів.
21. Геологічна історія формування території та основні етапи розвитку природи Євразії. Літосферні плити. Характер взаємодії літосферних плит у шовних зонах. Тектонічні структури: давні і молоді платформи, геосинклінальні пояси. Елементи тектонічної будови платформ. Епохи гороутворення у Євразії.
22. Неотектонічні рухи у Євразії. Роль неотектонічних рухів у формуванні загальних рис сучасного рельєфу.
23. Вулканізм, сейсмічні пояси у Євразії.
24. Рельєф Євразії. Орографія і гіпсометрія. Зв'язок рельєфу з тектонічною будовою. Морфоструктури платформних областей. Морфоструктури складчастих областей.
25. Зміни кліматичних умов у неоген-четвертинний час та їх наслідки. Давні материкові зледеніння в Євразії. Їх вплив на природу материка.
26. Корисні копалини Євразії: багатство і різноманітність у зв'язку з геологічною будовою, закономірності розміщення. Світове значення запасів корисних копалин у Євразії.
27. Кліматоутвірні фактори та особливості їх прояву в Євразії.
28. Гідротермічний режим у Євразії. Аналіз розподілу показників тиску, температур повітря, опадів за сезонами (літо, зима).
29. Типи клімату та кліматичне районування Євразії. Висотна кліматична поясність.
30. Фактори формування поверхневого стоку. Вплив кліматичних умов і орографічних особливостей території на розподіл та густоту річкової мережі у Євразії. Басейни стоку річок Євразії та головні вододіли.
31. Класифікація річок Євразії за джерелами живлення, розподілом стоку й типами водного режиму. Гідрографічна та гідрологічна характеристика найбільших річок, оцінка їх господарського значення.
32. Озера Євразії: умови формування, генетичні типи улоговин, солоність та стічність, закономірності поширення. Болота, їх поширення. Сучасне покривне та гірське зледеніння у Євразії. Поширення багаторічної мерзлоти.
33. Основні типи ґрунтів у Євразії, закономірності їх поширення, напрями й фактори формування та зміни типів ґрунтів. Зональні та азонанальні типи ґрунтів.
34. Рослинні зони рівнинної Євразії та особливості їх поширення. Структура широтних рослинних зон за секторами (приатлантичним, внутрішньоматериковим й притихоокеанічним). Взаємозв'язок типів ґрунтів й типів рослинного покриву.
35. Тваринний світ Євразії: видове різноманіття та закономірності сучасного поширення.
36. Особливості висотної поясності ґрунтово-рослинного покриву у Євразії залежно від зонального та секторного розміщення гірських систем. Висотна поясність в Альпах, Карпатах, горах Середньої Азії, Гімалаях.
37. Структура географічної зональності у Євразії. Зональність та провінційність у природі материка.
38. Характеристика зональних ландшафтів Євразії: арктичних пустель, тундри та лісотундри, тайги, мішаних і широколистяних лісів, лісостепів, степів, напівпустель і пустель, саван й тропічного рідколісся, жорстколистих вічнозелених лісів і чагарників середземноморського типу, сухих і дощових (перемінно-вологих, в т.ч. мусонних) субтропічних лісів, вологих екваторіальних лісів.
39. Фактори природної диференціації території Євразії. Схема фізико-географічного районування материка. Принципи та критерії виділення субконтинентів, фізико-географічних країн та областей.
40. Фізико – географічна характеристика о.Ісландія.
41. Фізико–географічна характеристика Альпійсько-Карпатської гірської країни.
42. Фізико– географічна характеристика Східноєвропейської рівнинної країни.
43. Фізико – географічна характеристика Західносибірської низовинної країни.
44. Фізико – географічна характеристика Середньосибірської гірсько-рівнинної країни.
45. Фізико-географічна характеристика Казахстану та Середньої Азії.
46. Фізико – географічна характеристика Кавказу.
47. Фізико – географічна характеристика Південної Азії.
48. Фізико – географічна характеристика Східної Азії.
49. Фізико – географічна характеристика Південно-Західної Азії.
50. Фізико – географічне положення Північної Америки. Берегова лінія. Типи берегів. Загальний огляд природи Північної Америки. Подібність з Євразією та найбільш характерні індивідуальні риси природи материка.
51. Історія відкриття та дослідження Північної Америки.
52. Геологічна історія формування території та основні етапи розвитку природи Північної Америки. Літосферні плити. Характер взаємодії літосферних плит у шовних зонах. Давні і молоді платформи. Елементи тектонічної будови платформ.
53. Геосинклінальні пояси, епохи гороутворення у Північній Америці. Роль неотектонічних рухів у формуванні загальних рис сучасного рельєфу континенту. Вулканізм, сейсмічні пояси у Кордільєрах.
54. Основні риси та загальний план орографічної будови території Північної Америки. Орографія та гіпсометрія Кордильєрів. Взаємозв'язок тектонічної будови та сучасної орографії. Основні типи морфоструктур і морфоскульптур: їх генетична зумовленість та поширення.
55. Корисні копалини Північної Америки : багатство і різноманітність у зв'язку з геологічною будовою, закономірності поширення.
56. Кліматоутвірні чинники в Північній Америці.

57. Характеристика кліматичних сезонів у Північній Америці за окремими метеорологічними елементами. Сезонні кліматичні явища. Нестійкість погодних умов. Стихійні природні явища – урагани й торнадо: особливості поширення та причини виникнення.
58. Кліматичне районування Північної Америки. Характеристика кліматичних областей.
59. Загальна характеристика стоку та особливості розподілу поверхневих вод у Північній Америці, фактори, що зумовлюють їх формування. Особливості річкової мережі та класифікація річок за джерелами живлення й режимом стоку. Гідрографічна та гідрологічна характеристика найбільших річкових систем материка за басейнами стоку; головні вододіли.
60. Озера Північної Америки: генетичні типи та географія поширення. Характеристика найбільших озер Північної Америки. Материкове й гірське зледеніння. Багаторічна мерзлота. Давні материкові зледеніння, їх вплив на формування гідрографічної мережі континенту.
61. Ґрунтово-рослинний покрив та фауністичні особливості Північної Америки.
62. Структура географічної зональності у Північній Америці. Секторність. Характеристика зональних типів ландшафтів: арктичних пустель, тундри та лісотундри, тайги, мішаних лісів, широколистяних лісів, прерій, степів, напівпустель та пустель, субтропічних твердолистяних лісів і чагарників, тропічних вічнозелених вологих лісів. Висотна поясність. Характерні риси північноамериканських ландшафтів.
63. Фізико-географічне районування Північної Америки. Фактори природної диференціації території материка. Поділ території материка на субконтиненти, фізико-географічні країни, області. Американський сектор Арктики, Позакордільський Схід, Кордільський Захід, Центральна Америка.
64. Фізико-географічна характеристика Лаврентійської височини Північної Америки.
65. Фізико-географічна характеристика Центральних рівнин Північної Америки.
66. Фізико-географічна характеристика Великих рівнин Північної Америки.
67. Фізико – географічна характеристика Аппалачської гірської країни.
68. Фізико – географічна характеристика Мексиканського нагір'я.